

The study of the view point of the experimental science and social teaching teachers- executors of the training plan based on educational approach- toward the context of the teacher's workbook

Masoume Samadi

Assistant professor, research and planning institute, educational research and planning institute

Abstract

The purpose of this research was to study the view point of the experimental science and social teaching teachers- executors of the training plan based on educational approach- toward the context of the teacher's workbook. The method being used in this paper is of the descriptive one focusing on the content. The statistical populations consist of the experimental science and social teaching teachers- executors of the training method based on educational approach- of second grad high school, from the provinces of Sistan Balochestan and Tehran. In this paper, sampling is not implemented and all the teachers' viewpoints (n=82) are considered about the content of the teacher's book. Data collecting tools are the research-made questioners which their validity are confirmed by the content validity and the experts of the field. Its reliability, also, is verified agreements of evaluators. It is indicated by the result that these teachers have a lot in common in improving the teaching quality, increasing the group activities, integrating the content with religious beliefs and magnifying educational point. Having clear objectives in logical order, considering the content of the books, improving the national attitude, interrogating the content with national teaching, improving the specialty of the teachers, and enhancing positive interaction between teachers and students are what they are not fully agreed about.

Keywords: Textbook, workbook of teacher, social science, educational approach, study of the Content

ارزیابی دیدگاه دبیران علوم تجربی و تعلیمات اجتماعی
مجری طرح آموزش مبتنی بر رویکرد تربیتی پیرامون
محتوای کتاب کارمایه معلمان در دروس فوق

معصومه صمدی*

استادیار سازمان پژوهش و برنامه ریزی، سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی

چکیده

هدف این پژوهش، بررسی دیدگاه دبیران علوم تجربی و تعلیمات اجتماعی مجری طرح آموزش مبتنی بر رویکرد تربیتی پیرامون محتوای کتاب کارمایه معلمان در دروس علوم تجربی و تعلیمات اجتماعی است. روش پژوهش توصیفی از نوع بررسی محتوا است. جامعه مورد مطالعه دبیران علوم تجربی و تعلیمات اجتماعی مجری طرح آموزش مبتنی بر رویکرد تربیتی پایه دوم راهنمایی در استان‌های گلستان و سیستان و بلوچستان و شهر تهران است. از معلمان مجری طرح که تعداد آنها ۸۲ نفر بود و محتوای کتاب کارمایه‌های معلمان نمونه‌گیری به عمل نیامد و دیدگاه‌های کلیه معلمان مجری طرح پایه دوم در باره کل محتوای کتاب کارمایه‌های معلمان در دروس علوم تجربی و تعلیمات اجتماعی مورد مطالعه قرار گرفت. ابزار جمع‌آوری داده‌ها فهرست واری‌های محتوای محقق ساخته کتاب کارمایه معلمان در درس علوم تجربی و تعلیمات اجتماعی بود که روایی آن با استفاده از روش محتوایی و قضاوت متخصصان و پایایی آن بر اساس درصد توافق بین ارزیابان مورد تأیید قرار گرفت. واحد تحلیل محتوای درس با توجه به اهداف طرح بود. نتایج حاصل حاکی از این است که به اعتقاد دبیران علوم تجربی و تعلیمات اجتماعی پایه دوم مجری طرح محتوای کتاب کارمایه معلمان در حوزه‌هایی از قبیل کیفیت بخشی به تدریس معلمان، ارتقای فعالیت گروهی دانش‌آموزان در کلاس درس، تلفیق محتوا با آموزه‌های دینی، برجسته سازی نکات تربیتی موفق بوده است. اما در حوزه‌هایی از قبیل برخورداری از اهداف روشن و واضح، نظم منطقی، پوشش دادن محتوای کتاب‌های درسی، ارتقای نگرش ملی، تلفیق محتوا با آموزه‌های ملی، ارتقای دانش تخصصی معلم و ارتقای تعامل مثبت بین معلمان دروس مورد مطالعه با دانش‌آموزان موفقیت لازم را کسب نکرده است.

واژگان کلیدی: کتاب کارمایه معلمان، درس علوم تجربی، درس تعلیمات اجتماعی، بررسی محتوا، طرح آموزش مبتنی بر رویکرد تربیتی

مقدمه

- ارتقای سطح تعامل معلم با دانش‌آموزان در کلاس

درس

- ارتقای پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان (Design of instruction based cultural of educational approach, 2011)

در این طرح، نقش معلم تکرار نقش‌های از پیش تعیین شده‌ای نیست که به تربیت منتهی شود، بلکه نقش معلم هدایتگری فرایند یادگیری است. معلم با صلاحیت‌های حرفه‌ای و تخصصی خود بر تربیت شناختی، اجتماعی، عاطفی، اخلاقی یادگیرندگان مؤثر واقع می‌شود. وی (معلم) خلاق شرایط تازه‌ای است که فرصت‌هایی برای یادگیری یادگیرندگان فراهم و به رشد و توسعه آزادی عمل و استقلال آنان کمک می‌نماید. در این راستا (Good & Brophy, 2000)، نقش معلم رادر این رویکرد برنامه ریزی، شناخت سریع الگوهای مرتبط با موضوع و محتوا، آموزش‌های کلاسی، رشد عاطفی، اجتماعی، اخلاقی و شناختی دانش‌آموزان و نقش یادگیرنده را «مشارکت در فرایند یادگیری» تعریف نمودند. در چنین شرایطی است که وی (یادگیرنده) موفق خواهد شد تا از طریقی که دانش و معارف بشری حاصل آمده‌اند، به اکتشاف مجدد آنها نائل آید و آن چه را که به دست آورده است، درونی سازد. به اعتقاد (erraro, 2001) در چنین سطحی از آموختن است که می‌توان شاهد وحدت شخصیت یادگیرندگان بود و به راحتی می‌توان تفاوت‌های فرد «تربیت شده» را از فرد «تربیت نشده» تشخیص داد.

طرح آموزش مبتنی بر رویکرد تربیتی در راستای دو بنیاد «تلفیق» و «بوم گرایی» طراحی و تدوین شده است. به تلفیق دارای خاستگاه برنامه ریزی درسی است. به عبارت دیگر، پدید آیی این مفهوم و نظرگاه در متن تئوری‌ها و رویکردهای برنامه‌های درسی صورت پذیرفته است. سابقه پیدایش و ظهور برنامه‌های درسی تلفیقی منطبق بر سابقه پیدایش و ظهور قلمرو یا رشته برنامه ریزی درسی است. تلفیق به معنای ایجاد وحدت و یگانگی بین فعالیت‌ها و تجارب یادگیری، یا فرایند هماهنگ سازی و پیوند بین اجزای منفرد به صورت یک کل یا فرایند تنظیم اعمال گوناگون روانی و بدنی به صورت یک واحد کامل است.

آموزش و پرورش فرایندی است که برای تغییر و تعدیل رفتار فراگیران تلاش می‌کند. یکی از دفاتر موجود در معاونت آموزشی وزارت آموزش و پرورش «دفتر آموزش راهنمایی» است. «دفتر آموزش راهنمایی تحصیلی وزارت آموزش و پرورش» که در طرح جدید نظام آموزش و پرورش «متوسطه اول» نام گرفته است. به استناد مفاد بند ۷ راهبردهای سند ملی توسعه آموزش و پرورش در برنامه پنج ساله چهارم مصوب شورای برنامه ریزی وزارت آموزش و پرورش و تبصره‌های ۶ و ۸ قانون احیای معاونت پرورشی و تربیت بدنی، مصوب مجلس شورای اسلامی مکلف شد در راستای تلفیق فعالیت‌های آموزشی با فعالیت‌های پرورشی، سالانه برنامه‌های تربیتی معطوف به آموزش را تدوین و ارائه نمایند. طرح آموزش مبتنی بر رویکردهای تربیتی یکی از این طرح‌ها است (Design of instruction based cultural of educational approach, 2011). اهمیت این طرح به حدی است که در مقدمه کلیات نظام آموزش و پرورش، به این نکته اشاره شده است که سازمان اداری و اجرایی آموزش و پرورش باید بر جلب مشارکت معلمان در فرایند تربیت و پرورش توانا باشد و معلمان را بر انگیزد که برای تربیت نسل آینده کشور اولویت قائل شوند. توجه به تقدم تزکیه بر تعلیم و تفکیک ناپذیری این دو باعث می‌شود که تربیت متعادل و متوازن و پرورش تمام ابعاد شخصیت انسانی همواره در نظام آموزش و پرورش مد نظر قرار گیرد. این طرح در حال حاضر در بعضی از استان‌ها در دروس علوم تجربی، تعلیمات اجتماعی، ادبیات و تاریخ در دوره «متوسطه اول» اجرای آزمایشی خود را می‌گذراند و اهدافی را تعقیب می‌کند. این اهداف عبارتند از:

- تنوع بخشی و انعطاف در آموزش مفاهیم درسی با رویکرد تربیتی (تحول در آموزش مفاهیم)
- ارتقای پیشرفت درسی
- تلفیق مفاهیم درسی با آموزه‌های دینی، ملی، ارزشی و اخلاقی و مؤثر در یاددهی - یادگیری
- تربیت دینی
- تربیت اجتماعی و عاطفی
- ارتقای انگیزه تحصیلی

هم‌پای سایر عوامل با درک شرایط و نیازهای زمان به همراه التزام به اصول، روز آمد گشته، امکان تحقق اهداف تربیتی و آموزشی را برای امروز و فردای جامعه فراهم شود. از آن جایی که ارائه خدمات آموزشی و تربیتی به کودکان و نوجوانان در راستای تربیت شهروندان مؤمن، کارآمد، ماهر، خلاق، وفادار به ارزش‌های دینی و ملی در سر لوحه اهداف نظام آموزش و پرورش قرار دارد، لذا تمامی عوامل درگیر در نظام آموزشی باید تسهیل کننده تحقق اهداف آموزشی و تربیتی باشند تا دست اندر کاران نظام تعلیم و تربیت بتوانند در چارچوب قوانین و مقررات ایفای مسئولیت کنند. به بیان دیگر، اعتبار و روایی قوانین و مقررات به میزان اثر بخشی آنها در عمل وابسته است (General approved Supreme council of education, 2004). پژوهش‌های انجام شده از جمله (Shomakher, 1995; Davis, 1999; Halbach, 2000) پدیده تلفیق از زوایای مختلف از جمله دیدگاه دانش‌آموزان، معلمان در حوزه‌های و دوره‌های مختلف تحصیلی را مورد مطالعه قرار داده‌اند. یافته‌های این محققان حاکی از این است که تلفیق فعالیتی است که محتوا را در میان رشته‌ها پیوند داده یا سازماندهی می‌کند، علاوه بر این طراحی برنامه‌های تلفیقی و انجام فعالیت‌های بین رشته‌ای توصیه‌هایی برای یادگیری بهتر را برای دانش‌آموزان فراهم می‌کند.

از دیگر بنیادهای طرح آموزش مبتنی بر رویکرد تربیتی «بوم‌گرایی» است. به اعتقاد (Hammond, & Brandt, 2004). نگاه از درون (Emic) است. نگاه از درون در مقابل نگاه از بیرون (Etic) قرار دارد. در روش امیک مقولات زیست بومی برای تصمیم‌گیری مورد استفاده قرار می‌گیرد. در حالی که در روش اتیک مقولات بیرون از زیست بوم برای توصیف و تصمیم‌گیری مورد توجه قرار می‌گیرد. وقتی از این منظر مسائل آموزش و پرورش را مورد بررسی قرار دهیم، تحلیل و تفسیرهای ارائه شده جامع‌تر خواهد بود. این ویژگی از خصیصه‌هایی است که فقدان آن برنامه درسی را بریده از بافت و زمینه، غیر سودمند و کم ارزش معرفی می‌کند. (Dehghani, Amin-khandaghi-2012). در مطالعه خود

تلفیق به معنای در هم آمیختن، در هم تنیدن، یکپارچگی و وحدت بخشیدن است (Mehrmohamadi, 2002). تلفیق محتوای درسی با آموزه‌های دینی و علمی به معنای در هم آمیختن حوزه‌های محتوایی با آموزه‌های علمی و دینی که به طور جداگانه و مجزا از یکدیگر در برنامه درسی سنتی مطرح بوده است، می‌باشد. این در هم‌آمیزی معرف عمیق‌ترین سطح تلفیق بوده است. لازمه ایجاد وحدت و یکپارچگی بین محتوای درسی و آموزه‌های دینی، فرهنگی و علمی این است که فعالیت‌ها و تجارب یادگیری به گونه‌ای تنظیم گردد که به دانش‌آموز کمک کند تا درباره موضوعات درسی دیدگاهی منسجم پیدا کند. تلفیق علوم و متناسب ساختن آنها با توانایی‌ها و علایق دانش‌آموزان موجب تحقق یادگیری معنادار می‌شود. در برنامه‌های درسی که موضوع‌های درسی آنها با یکدیگر تلفیق شده‌اند، مرزهای خارجی دانش بشری از میان می‌رود و وحدت لازم برای درک واقعی‌تر مسائل اجتماعی و انسانی فراهم می‌شود. به علاوه، به کارگیری دانش موجب می‌شود تا دانش‌آموزان امکان تولید دانش را داشته باشند و یادگیری برای آنان جالب و شوق انگیز باشد (Mehrmohamadi, 2002). هدف تلفیق محتوا با آموزه‌های دینی و علمی تقویت فعالیت‌های تربیتی با بهره‌گیری بیشتر از توان معلمان در ایفای نقش تربیتی و ایجاد شرایط لازم برای بهره‌مندی از آموزش در اعمال روش‌های مستقیم و غیر مستقیم جهت شکل‌گیری ابعاد شخصیتی دانش‌آموزان و استفاده بیشتر از ظرفیت فکری و ذهنی برنامه ریزان و دست اندر کاران آموزش و پرورش به منظور تربیت انسان‌هایی متوازن در ابعاد مختلف تربیتی است. به اعتقاد بسیاری از صاحب نظران از طریق تلفیق بین محتوای درسی و آموزه‌های دینی و فرهنگی می‌توان به معنای عمیق تربیت دست یافت (Shariatmadari, 1991).

اهمیت ایجاد وحدت بین محتوای درسی با آموزه‌های دینی و فرهنگی در نظام آموزشی به حدی است که این موضوع در مقدمه مجموعه مصوبات شورای عالی وزارت آموزش و پرورش مورد تأکید قرار گرفته و به این نکته اشاره شده است که به دلیل تغییر و تحولات و پیچیدگی‌های زندگی اجتماعی لازم است قوانین و مقررات

برنامه درسی با محتوا و بافت زندگی دانش‌آموزان مورد مطالعه قرار داده است، پروژه (Boalar, 2002) است. این محقق در مطالعه خود دریافت که نگرش‌های دانش‌آموزان نسبت به ریاضیات و علوم، متأثر از دیدگاه‌های آنان نسبت به خود، شغل آینده خود، محیط کلاسی خود و اعتقاداتی است که معمولاً از متن، بافت و زمینه فرهنگی که در آن قرار دارند نشأت می‌گیرد. (Omifo & Ogawa, 2002) در مطالعات خود دریافتند که ژاپن علیرغم این که کشوری پیشرفته است، فرهنگ بومی خود را حفظ کرده است. به اعتقاد این محققان، نمود این جلوه‌گری را می‌توان در سازماندهی فعالیت‌های آموزشی، سبک‌های پرسش‌گری معلم در کلاس درس که در توافق و سازگار با فرهنگ و زندگی جمعی ژاپن است، مشاهده کرد. جمع‌بندی پژوهش‌هایی که در زمینه گفتمان و فرهنگ صورت گرفته است، سعی بر این دارد که فرد را در متن اجتماعی که در آن زیست می‌کند، مورد مطالعه قرار دهد و نسبت به فرهنگ، بافت و موقعیتی که دانش‌آموزان در آن قرار دارد حساس باشد.

لازم به ذکر است که پژوهش‌های مرور شده در این زمینه، عمدتاً پژوهش‌هایی است که توسط جامعه شناسان، مردم شناسان و فرهنگ پژوهان به صورت کیفی صورت گرفته و مربوط به تحقیقات انجام شده در خارج از کشور پیرامون طرح آموزش مبتنی بر رویکرد فرهنگی - اجتماعی است. عمده یافته‌های مطالعات انجام شده بر این امر متفق‌القول هستند که پدیده آموزش و یادگیری متأثر از محیط فرهنگی و اجتماعی حاکم بر جامعه است. نکته قابل توجه در پژوهش‌های گزارش شده این است که جای پای متخصصان حوزه آموزش در این زمینه ناچیز یا کم رنگ است. به نظر می‌رسد که انجام پژوهش‌هایی در این زمینه توسط پژوهشگران حوزه آموزش و یادگیری بر روی یافته‌های جامعه شناسان و مردم شناسان خواهد افزود. نکته دیگری که خلأ آن در این پژوهش کاملاً احساس شد، این است که در نظام جمهوری اسلامی ایران که بحث اسلامی سازی علوم و بومی سازی دانش مطرح است، انجام چنین تحقیقاتی توسط پژوهشگران حوزه‌های مختلف

این نکته را مطرح و یاد آور شدند که با توجه به عنصر بوم‌گرایی، الگوی مناسب برنامه درسی، الگویی است که رویکرد ارزشی مناسب آن از محیط فرهنگی - فکری، اجتماعی و تاریخی بومی کشور اخذ گردد. کوبرن (Cobern, 1996) از جمله نظریه پردازانی است که معتقد است علم از مؤلفه‌های جهان بینی است و لازم است آموزش و یادگیری نیز رشد دهنده جهان بینی باشد. این دیدگاه به ساخت و سازگرایی نزدیک است. دیدگاه ساخت و سازگرایی اجتماعی در بسط و توسعه‌های نظری خود به تدریج علاوه بر توجه به زمینه و بافت اجتماعی یادگیری به ابعاد زیست بوم فرهنگی - اجتماعی یادگیرنده نیز پرداخته است. در این راستا، یادگیری علوم، اکتساب فرهنگ علم در مدرسه تعریف شده است (Wolcott, 1991). در چنین نگاهی است که توجه به درک عمیق و شهودی یادگیرندگان در نظام آموزشی موضوعیت پیدا می‌کند و آموزش، فرهنگ، دین و جهان بینی در کانون توجه قرار می‌گیرد و در تبیین مسائل مربوط به آموزش به عنوان عامل اصلی در نظر گرفته می‌شوند. همچنین، یادگیری علوم، فعالیتی فرهنگی و شناختی محسوب می‌شود و زمینه فرهنگی به صورت خود آگاه و ناخود آگاه بر چگونگی آموزش و تمامی فرایندهای یاددهی و یادگیری تأثیر می‌گذارد. محققانی از قبیل (Aikenhead & Otsuji, 1997) از جمله نظریه پردازان و محققانی هستند که آموزش را فعالیت فرهنگی - اجتماعی تعریف نموده‌اند. (sarkararan, 2003) در مطالعه‌ای تطبیقی به مقایسه روش‌های آموزشی دانش‌آموزان آلمان، ژاپن و آمریکا که در آزمون تیمز رتبه خوبی کسب کرده‌اند، پرداخت. وی از مقایسه روش‌های آموزش این سه کشور دریافت که آموز «فعالیت فرهنگی» است. به اعتقاد وی اگر طالب آموزش بهتری هستیم باید به ویژگی‌های فرهنگی و بافت و زمینه آموزش توجه داشته باشیم. وی در مطالعه دیگری به بررسی فرهنگ آموزش در ژاپن و مقایسه آن با آمریکا پرداخت. یافته قبلی وی تکرار شد که فعالیت‌های آموزشی مدرسه به مثابه یک فعالیت فرهنگی است. بر این اساس، محقق از بررسی‌های خود به این نتیجه رسید که فاکتور مهم در امر آموزش در هر نظام اجتماعی «فرهنگ» است. از دیگر پروژه‌هایی که آموزش علوم را از جهت ارتباط

اجتماعی - به ویژه پژوهشگران حوزه آموزش و یادگیری - یک ضرورت محسوب می‌شود.

بر این اساس، دست اندرکاران طرح آموزش مبتنی بر رویکرد فرهنگی - تربیتی بر پایه دو بنیاد «تلفیق» و «بوم‌گرایی» جهت توجیه معلمان مجری طرح، راهنماهایی تحت عنوان «کارمایه معلمان» تهیه و در اختیار آنان قرار داده است که بر اساس آن در کلاس درس به تلفیق محتوا با آموزه‌های دینی و ملی بپردازند. حال از آن جایی که نظام آموزشی جمهوری اسلامی ایران، نظامی متمرکز است و کتاب‌های درسی مهمترین و پر کاربردترین رسانه آموزشی محسوب شده، کانون توجه تمامی دست اندر کاران و سیاست گذاران نظام آموزشی قرار دارند (Yarmohamadian, 1998)، این پژوهش بر آن است تا دیدگاه دبیران علوم تجربی و تعلیمات اجتماعی پایه دوم راهنمایی مجری طرح را پیرامون محتوای کتاب کارمایه معلمان در دروس مذکور را مورد بررسی قرار دهد.

روش پژوهش

با توجه به هدف پژوهش، روش تحقیق توصیفی از نوع بررسی محتوای توصیفی است که دیدگاه‌های دبیران معلوم تجربی و تعلیمات اجتماعی مجری طرح پیرامون محتوای کتاب کارمایه معلمان در دروس مورد مطالعه (علوم تجربی و تعلیمات اجتماعی) با استفاده از پرسشنامه مورد مطالعه قرار گرفته است. جامعه آماری این پژوهش دبیران علوم تجربی و تعلیمات اجتماعی مجری طرح آموزش مبتنی بر رویکرد تربیتی در دروس علوم تجربی و تعلیمات اجتماعی پایه دوم راهنمایی در استان سیستان و بلوچستان، گلستان و تهران بودند که به دلیل محدود بودن تعداد، نمونه‌گیری انجام نشد و دیدگاه‌های کلیه دبیران مجری طرح که تعداد ۸۲ نفر بودند مورد مطالعه قرار گرفت. از آنها خواسته شد تا کلیه دروس کتاب‌های کارمایه معلمان مورد مطالعه را با توجه به اهداف طرح آموزش مبتنی بر رویکرد تربیتی از قبیل وضوح و روشنی، نظم منطقی، کیفیت بخشی به تدریس، میزان پوشش محتوای کتاب درسی، ارتقای فعالیت‌های گروهی، ارتقای نگرش دینی، ارتقای نگرش ملی، تلفیق محتوا با آموزه‌های دینی، تلفیق محتوا با آموزه‌های ملی، برجسته سازی نکات تربیتی، ارتقای دانش

تخصصی و ارتقای تعامل مثبت بین معلم و دانش‌آموزان مورد ارزیابی قرار دهند.

برای پاسخ به سؤالات پژوهشی یعنی بررسی دیدگاه دبیران تعلیمات اجتماعی و علوم تجربی پایه دوم نسبت به محتوای کتاب کارمایه معلمان در درس علوم تجربی و تعلیمات اجتماعی از ابزارهای زیر استفاده شده است. جهت آگاهی از دیدگاه دبیران علوم تجربی مجری طرح نسبت به محتوای کتاب کارمایه معلمان در درس علوم تجربی از «فهرست واری محتوای» استفاده شد. بدین معنی که ابتدا براساس اهداف طرح «آموزش مبتنی بر رویکرد تربیتی» یعنی روشنی اهداف، نظم منطقی، کیفیت بخشی به تدریس، پوشش محتوای کتب درسی، فعالیت گروهی، ارتقای نگرش دینی، ارتقای نگرش ملی، تلفیق محتوا با آموزه‌های دینی، تلفیق محتوا با آموزه‌های ملی، ارتقای دانش تخصصی و ارتقای تعامل مثبت بین معلم و دانش‌آموزان، فرم اولیه «فهرست واری محتوای» به صورت لیکرتی در مقیاس سه درجه‌ای برای کتاب کارمایه معلمان در درس علوم تجربی تهیه شد. پس از آن، فرم مذکور در اختیار تعدادی از صاحب نظران این حوزه (رشته برنامه ریزی درسی، روان‌شناسی تربیتی، فیزیک، شیمی، زیست‌شناسی و صاحب نظران حوزه معارف اسلامی) جهت اظهار نظر و بررسی قرار داده شد. پس از دریافت نظرات صاحب نظران و اعمال نظرات اصلاحی و اجرای مقدماتی و تجزیه و تحلیل نتایج حاصل از اجرای مطالعه مقدماتی فرم نهایی «فهرست واری محتوای» در قالب مؤلفه‌های اصلی با گزینه‌های خوب، متوسط و ضعیف تهیه شد. جهت پایایی فهرست واری از توافق درصدی روش معرفی شده توسط نئوندرروف (Mohamadimehr, 2008) استفاده شد. درصد توافق مشاهده شده (PAQ) بین ۳ بررسی کننده اولیه برای درس علوم تجربی ۰/۸۱ محاسبه شد. بعد از این که «فرم نهایی فهرست واری محتوای» آماده شد، از دبیران مجری طرح در درس علوم تجربی خواسته شد تا محتوای کلیه دروس کتاب کارمایه معلمان (علوم تجربی) را که به روش رویکردهای تربیتی طراحی و تدوین شده بود، بر اساس فرم نهایی فهرست واری، ارزیابی نمایند.

معلمان تعلیمات اجتماعی به چه میزان اهداف طرح را پوشش می‌دهد؟

داده‌های حاصل از جدول شماره ۱ حاکی از آن است که در زمینه روشن بودن اهداف کلیه فصول، به طور متوسط ۳۱ درصد دبیران روشن بودن اهداف را کم، ۴۲ درصد متوسط و ۲۸ درصد زیاد ارزیابی نمودند. بررسی‌های استنباطی به عمل آمده نشان داد که تفاوت دیدگاه‌های دبیران در رابطه با روشن بودن اهداف کتاب کارمایه معلمان در درس تعلیمات اجتماعی معنادار نیست. در زمینه برخورداری محتوای کتاب از نظم منطقی در کلیه فصول، به طور متوسط ۳۵ درصد دبیران برخورداری از نظم منطقی را کم، ۳۲ درصد متوسط و ۳۳ درصد زیاد ارزیابی نمودند. بررسی‌های استنباطی به عمل آمده نشان داد که تفاوت دیدگاه‌های دبیران در رابطه با برخورداری محتوای کتاب کارمایه از نظم منطقی در درس تعلیمات اجتماعی معنادار نیست. در زمینه کیفیت بخشی محتوای کتاب کارمایه به تدریس معلم در کلاس درس به طور متوسط ۲۳ درصد دبیران کیفیت بخشی به محتوای تدریس را کم، ۵۰ درصد متوسط و ۲۷ درصد زیاد ارزیابی نمودند. بررسی‌های استنباطی به عمل آمده نشان داد که تفاوت دیدگاه‌های دبیران در رابطه با کیفیت بخشی محتوای کتاب کارمایه به تدریس در درس تعلیمات اجتماعی معنادار است. در زمینه میزان تحت پوشش قرار گرفتن محتوای کتاب درسی در کتاب کارمایه به طور متوسط ۳۸ درصد دبیران پوشش کتاب‌های درسی را در کتاب کارمایه کم، ۳۱ درصد متوسط و ۳۲ درصد زیاد ارزیابی نمودند. بررسی‌های استنباطی به عمل آمده نشان داد که تفاوت دیدگاه‌های دبیران در رابطه با نحوه پوشش دادن محتوای کتاب درسی در کتاب کارمایه معلمان در درس تعلیمات اجتماعی معنادار نیست. در زمینه ارتقای فعالیت‌های گروهی، به طور متوسط ۲۷ درصد دبیران ارتقای فعالیت‌های گروهی را کم، ۴۸ درصد متوسط و ۲۸ درصد زیاد ارزیابی نمودند. بررسی‌های استنباطی به عمل آمده نشان داد که تفاوت دیدگاه‌های دبیران در رابطه با ارتقای فعالیت‌های گروهی معنادار است. یعنی به اعتقاد دبیران تحت پوشش محتوای کتاب کارمایه فعالیت‌های گروهی دانش‌آموزان در درس تعلیمات اجتماعی را ارتقا

جهت آگاهی از دیدگاه دبیران تعلیمات اجتماعی مجری طرح نسبت به محتوای کتاب کارمایه معلمان در درس تعلیمات اجتماعی از «فهرست واری محتوای» استفاده شد. بدین معنی که ابتدا براساس اهداف طرح «آموزش مبتنی بر رویکرد تربیتی» یعنی روشنی اهداف، نظم منطقی، کیفیت بخشی به تدریس، پوشش محتوای کتب درسی، فعالیت گروهی، ارتقای نگرش دینی، ارتقای نگرش ملی، تلفیق محتوا با آموزه‌های دینی، تلفیق محتوا با آموزه‌های ملی، ارتقای دانش تخصصی و ارتقای تعامل مثبت بین معلم و دانش‌آموزان، فرم اولیه «فهرست واری محتوای» برای کارمایه معلمان در درس تعلیمات اجتماعی تهیه شد. پس از آن، فرم مذکور در اختیار تعدادی از صاحب نظران این حوزه (رشته برنامه ریزی درسی، روان‌شناسی تربیتی، علوم اجتماعی، جامعه‌شناسی و صاحب نظران حوزه معارف اسلامی) جهت اظهار نظر و بررسی قرار داده شد. پس از دریافت نظرات صاحب نظران و اعمال نظرات اصلاحی، اجرای مقدماتی و تجزیه و تحلیل نتایج حاصل از اجرای مطالعه مقدماتی فرم نهایی «فهرست واری محتوای» در قالب مؤلفه‌های اصلی با گزینه‌های خوب، متوسط و ضعیف تهیه شد. جهت پایایی فهرست واری از توافق درصدی روش معرفی شده توسط نئوندروف (Mohamadimehr, 2008) استفاده شد. درصد توافق مشاهده شده (PAQ) بین ۳ بررسی کننده اولیه برای درس تعلیمات اجتماعی ۰/۷۸ محاسبه شد. بعد از این که «فرم نهایی فهرست واری محتوای» آماده شد، از دبیران مجری طرح در درس تعلیمات اجتماعی خواسته شد تا محتوای کلیه دروس کتاب کارمایه معلمان تعلیمات اجتماعی را که به روش رویکردهای تربیتی طراحی و تدوین شده بود، بر اساس فرم نهایی فهرست واری، ارزیابی نمایند.

یافته‌های پژوهش

نتایج حاصل از بررسی دیدگاه معلمان مجری طرح آموزش مبتنی بر رویکرد تربیتی در دو درس علوم تجربی و تعلیمات اجتماعی به شرح زیر است.

اولین سؤال این پژوهش این بود که از نظر دبیران تعلیمات اجتماعی مجری طرح «آموزش مبتنی بر رویکرد تربیتی در پایه دوم راهنمایی»، محتوای کتاب کارمایه

درصد زیاد ارزیابی نمودند. بررسی‌های استنباطی به عمل آمده نشان داد که تفاوت دیدگاه‌های دبیران در رابطه با ارتقای نگرش ملی معنادار نیست. یعنی محتوای کتاب کارمایه نگرش ملی دانش‌آموزان را ارتقا نمی‌دهد. در زمینه تلفیق محتوا با آموزه‌های دینی به طور متوسط ۲۲ درصد دبیران تلفیق محتوا با آموزه‌های دینی را کم، ۴۸ درصد متوسط و ۲۸ درصد زیاد ارزیابی نمودند. بررسی‌های استنباطی به عمل آمده نشان داد که تفاوت دیدگاه‌های دبیران در رابطه با تلفیق محتوای تعلیمات اجتماعی با آموزه‌های دینی معنادار است. در زمینه تلفیق محتوا با آموزه‌های ملی به طور متوسط ۳۶ درصد دبیران تلفیق محتوا با آموزه‌های ملی را کم، ۳۶ درصد متوسط و ۲۸ درصد زیاد ارزیابی نمودند.

می‌دهد. در زمینه ارتقای نگرش دینی به طور متوسط ۲۵ درصد دبیران ارتقای نگرش دینی را کم، ۳۶ درصد متوسط و ۴ درصد زیاد ارزیابی نمودند. بررسی‌های استنباطی به عمل آمده نشان داد که تفاوت دیدگاه‌های دبیران در رابطه با ارتقای نگرش دینی در دانش‌آموزان معنادار است. یعنی به اعتقاد دبیران تحت پوشش محتوای کتاب کارمایه نگرش دینی دانش‌آموزان در درس تعلیمات اجتماعی را ارتقا می‌دهد.

داده‌های حاصل از دیدگاه دبیران تعلیمات اجتماعی مجری طرح آموزش مبتنی بر رویکرد تربیتی در درس تعلیمات اجتماعی که با استفاده از روش‌های توصیفی یعنی فراوانی و درصد و روش استنباطی یعنی مجذور خی مورد تحلیل قرار گرفت، در جدول شماره ۱ گزارش شده است. در زمینه ارتقای نگرش ملی به طور متوسط ۳۴ درصد دبیران ارتقای نگرش ملی را کم، ۳۶ درصد متوسط و ۳۰

جدول ۱ - جدول توزیع فراوانی و درصد دیدگاه‌های دبیران تعلیمات اجتماعی تحت پوشش طرح «آموزش مبتنی بر رویکرد تربیتی» نسبت به محتوای کتاب کارمایه معلمان تعلیمات اجتماعی

ملاک‌های ارزیابی	درجات ارزیابی	مجموع فراوانی	متوسط درصدها	مجذور خی	درجه آزادی	سطح معناداری
روشنی اهداف	کم	۷۶	۳۱	۵/۶۲	۲	۰/۰۶۰
	حدودی	۹۸	۴۲			
	زیاد	۶۹	۲۸			
نظم منظمی	کم	۸۸	۳۵	۵/۹۷	۲	۰/۰۴۲
	حدودی	۷۱	۳۲			
	زیاد	۸۱	۳۳			
کیفیت بخشی به تدریس	کم	۵۵	۲۳	۲۹	۲	۰/۰۰۱
	حدودی	۱۲۰	۵۰			
	زیاد	۶۵	۲۷			
میزان پوشش محتوای	کم	۹۲	۳۸	۳/۴۳	۲	۰/۱۸۰
	حدودی	۷۸	۳۱			
	زیاد	۷۰	۳۲			

۰/۰۰۱	۲	۱۵/۸۳	۲۷	۶۲	کم	ارتقای فعالیت گروهی
			۴۶	۱۰۵	حدودی	
			۲۷	۹۹	زیاد	
۰/۰۰۱	۲	۲۲/۶۳	۲۵	۵۸	کم	نگرش دینی ارتقا
			۴۹	۱۱۴	حدودی	
			۲۷	۶۸	زیاد	
۰/۳۵۰	۲	۲/۱۰	۳۴	۸۱	کم	ارتقای نگرش ملی
			۳۶	۸۷	حدودی	
			۳۰	۷۲	زیاد	
۰/۰۰۱	۲	۱۹	۲۲	۵۸	کم	تلفیق محتوا با آموزه‌های دینی
			۴۸	۱۲۰	حدودی	
			۲۸	۶۲	زیاد	
۰/۳۸۷	۲	۱/۹۰	۳۶	۸۶	کم	تلفیق محتوا با آموزه‌های ملی
			۳۶	۸۵	حدودی	
			۲۸	۶۹	زیاد	
۰/۰۰۱	۲	۲۱/۶۲	۳۰	۷۲	کم	برجسته سازی نکات تربیتی
			۳۶	۹۳	حدودی	
			۳۷	۸۰	زیاد	
۰/۲۶۰	۲	۷/۳۰	۳۴	۸۱	کم	ارتقای دانش تخصصی
			۴۰	۸۳	حدودی	
			۲۶	۶۹	زیاد	
۰/۰۸۱	۲	۰/۴۲	۳۲	۷۷	کم	ارتقای تعامل مثبت بین معلم و دانش آموزان
			۲۷	۶۹	حدودی	
			۴۱	۹۶	زیاد	

بررسی‌های استنباطی به عمل آمده نشان داد که تفاوت دیدگاه‌های دبیران در رابطه با تلفیق محتوای تعلیمات اجتماعی با آموزه‌های ملی معنادار نیست. در زمینه برجسته‌سازی نکات تربیتی در کلیه فصول کتاب، به طور متوسط ۳۰ درصد دبیران برجستگی نکات تربیتی را کم، ۳۹ درصد متوسط و ۳۱ درصد زیاد ارزیابی نمودند. بررسی‌های استنباطی به عمل آمده نشان داد که تفاوت دیدگاه‌های دبیران در رابطه با برجسته‌سازی نکات تربیتی در محتوای کتاب کارمایه معلمان در درس تعلیمات اجتماعی معنادار است. در زمینه ارتقای دانش تخصصی معلمان به طور متوسط ۳۴ درصد ارتقای دانش تخصصی معلمان توسط محتوای کتاب کارمایه را کم، ۴۰ درصد متوسط و ۲۶ درصد زیاد ارزیابی نمودند. بررسی‌های استنباطی به عمل آمده نشان داد که تفاوت دیدگاه‌های دبیران در رابطه با ارتقای دانش تخصصی معلمان توسط محتوای کتاب کارمایه معنادار نیست. در زمینه ارتقای تعامل مثبت بین معلم و دانش‌آموزان ۳۲ درصد دبیران روشن بودن ارتقای تعامل مثبت را کم، ۲۷ درصد متوسط و ۴۱ درصد زیاد ارزیابی نمودند. بررسی‌های استنباطی به عمل آمده نشان داد که تفاوت دیدگاه‌های دبیران در رابطه با ارتقای تعامل مثبت بین معلمان و دانش‌آموزان در درس تعلیمات اجتماعی معنادار نیست.

دومین سؤال این پژوهش این بود که از نظر دبیران علوم تجربی مجری طرح آموزش مبتنی بر رویکرد تربیتی در پایه دوم راهنمایی، محتوای کتاب کارمایه معلمان به چه میزان اهداف طرح را پوشش می‌دهد؟

داده‌های حاصل از دیدگاه دبیران علوم تجربی مجری طرح «آموزش مبتنی بر رویکرد تربیتی» که با استفاده از روش‌های توصیفی یعنی فراوانی و درصد و روش استنباطی یعنی مجذور خی مورد تحلیل قرار گرفت، در جدول شماره ۲ گزارش شده است.

داده‌های حاصل از جدول شماره ۲ حاکی از آن است که در زمینه روشن بودن اهداف کلیه فصول به طور متوسط ۲۳ درصد دبیران روشن بودن اهداف را کم، ۴۰ درصد متوسط و ۲۷ درصد زیاد ارزیابی نمودند. بررسی‌های استنباطی به عمل آمده نشان داد که تفاوت دیدگاه‌های

دبیران در رابطه با روشن بودن اهداف کتاب کارمایه معلمان در درس علوم تجربی معنادار نیست. در زمینه برخورداری از نظم منطقی در کلیه فصول به طور متوسط ۲۸ درصد دبیران برخورداری از نظم منطقی را کم، ۳۱ درصد متوسط و ۳۱ درصد زیاد ارزیابی نمودند. بررسی‌های استنباطی به عمل آمده نشان داد که تفاوت دیدگاه‌های دبیران در رابطه با برخورداری محتوای کتاب کارمایه از نظم منطقی در درس علوم تجربی معنادار نیست. در زمینه کیفیت بخشی محتوای کتاب کارمایه به تدریس به طور متوسط ۲۱ درصد دبیران کیفیت بخشی به محتوای تدریس را کم، ۵۱ درصد متوسط و ۲۹ درصد زیاد ارزیابی نمودند. بررسی‌های استنباطی به عمل آمده نشان داد که تفاوت دیدگاه‌های دبیران در رابطه با کیفیت بخشی محتوای کتاب کارمایه به تدریس در درس علوم تجربی معنادار است. در زمینه میزان تحت پوشش قرار گرفتن محتوای کتاب درسی در محتوای کارمایه معلمان در درس علوم تجربی به طور متوسط ۲۸ درصد دبیران میزان پوشش کتاب‌های درسی را در محتوای کتاب کارمایه کم، ۳۵ درصد متوسط و ۳۷ درصد زیاد ارزیابی نمودند. بررسی‌های استنباطی به عمل آمده نشان داد که تفاوت دیدگاه‌های دبیران در رابطه با نحوه پوشش دادن محتوای کتاب درسی در کتاب کارمایه معلمان در درس علوم تجربی معنادار نیست. در زمینه ارتقای فعالیت‌های گروهی توسط محتوای کارمایه، به طور متوسط ۲۶ درصد دبیران ارتقای فعالیت‌های گروهی را کم، ۴۸ درصد متوسط و ۲۶ درصد زیاد ارزیابی نمودند. بررسی‌های استنباطی به عمل آمده نشان داد که تفاوت دیدگاه‌های دبیران در رابطه با ارتقای فعالیت‌های گروهی معنادار است. یعنی به اعتقاد دبیران تحت پوشش محتوای کتاب کارمایه فعالیت‌های گروهی دانش‌آموزان در درس علوم تجربی را ارتقا می‌دهد. در زمینه ارتقای نگرش دینی به طور متوسط ۲۶ درصد دبیران ارتقای نگرش دینی را کم، ۴۰ درصد متوسط و ۲۴ درصد زیاد ارزیابی نمودند. بررسی‌های استنباطی به عمل آمده نشان داد که تفاوت دیدگاه‌های دبیران در رابطه با ارتقای نگرش دینی در دانش‌آموزان معنادار است. یعنی به اعتقاد دبیران تحت پوشش محتوای کتاب کارمایه نگرش دینی دانش‌آموزان در درس علوم

فصول کتاب، به طور متوسط ۲۵ درصد دبیران برجستگی نکات تربیتی را کم، ۴۹ درصد متوسط و ۲۶ درصد زیاد ارزیابی نمودند. بررسی‌های استنباطی به عمل آمده نشان داد که تفاوت دیدگاه‌های دبیران در رابطه با برجسته سازی نکات تربیتی در محتوای کتاب کارمایه معلمان در درس علوم تجربی معنادار است. در زمینه ارتقای دانش تخصصی معلمان به طور متوسط ۳۷ درصد ارتقای دانش تخصصی معلمان توسط محتوای کتاب کارمایه را کم، ۳۸ درصد متوسط و ۲۵ درصد زیاد ارزیابی نمودند. بررسی‌های استنباطی به عمل آمده نشان داد که تفاوت دیدگاه‌های دبیران در رابطه با ارتقای دانش تخصصی معلمان توسط محتوای کتاب کارمایه علوم تجربی معنادار نیست. در زمینه ارتقای تعامل مثبت بین معلم و دانش‌آموزان ۲۵ درصد دبیران ارتقای تعامل مثبت را کم، ۲۴ درصد متوسط و ۳۱ درصد زیاد ارزیابی نمودند. بررسی‌های استنباطی به عمل آمده نشان داد که تفاوت دیدگاه‌های دبیران در رابطه با ارتقای تعامل مثبت بین معلمان و دانش‌آموزان در درس علوم تجربی معنادار نیست.

تجربی را ارتقاء می‌دهد. در زمینه ارتقای نگرش ملی به طور متوسط ۳۶ درصد دبیران ارتقای نگرش ملی را کم، ۳۵ درصد متوسط و ۲۹ درصد زیاد ارزیابی نمودند. بررسی‌های استنباطی به عمل آمده نشان داد که تفاوت دیدگاه‌های دبیران در رابطه با ارتقای نگرش ملی معنادار نیست. یعنی محتوای کتاب کارمایه علوم تجربی نگرش ملی دانش‌آموزان را ارتقا نمی‌دهد. در زمینه تلفیق محتوا با آموزه‌های دینی به طور متوسط ۲۷ درصد دبیران تلفیق محتوا با آموزه‌های دینی را کم، ۴۸ درصد متوسط و ۲۵ درصد زیاد ارزیابی نمودند. بررسی‌های استنباطی به عمل آمده نشان داد که تفاوت دیدگاه‌های دبیران در رابطه با تلفیق محتوای علوم تجربی با آموزه‌های دینی معنادار است. در زمینه تلفیق محتوا با آموزه‌های ملی به طور متوسط ۳۴ درصد دبیران تلفیق محتوا با آموزه‌های ملی را کم، ۳۷ درصد متوسط و ۲۹ درصد زیاد ارزیابی نمودند. بررسی‌های استنباطی به عمل آمده نشان داد که تفاوت دیدگاه‌های دبیران در رابطه با تلفیق محتوای علوم تجربی با آموزه‌های ملی معنادار نیست. در زمینه برجسته سازی نکات تربیتی در کلیه

جدول ۲ - جدول توزیع فراوانی و درصد دیدگاه‌های دبیران علوم تجربی تحت پوشش طرح «آموزش مبتنی بر رویکرد تربیتی» نسبت به محتوای کتاب کارمایه معلمان علوم تجربی

ملاک‌های ارزیابی	درجات ارزیابی	مجموع فراوانی	متوسط درصدها	مجدور خی	درجه آزادی	سطح معناداری
روشنی اهداف	کم	۶۰	۳۳	۵/۶۳	۲	۰/۰۶۰
	حدودی	۷۳	۴۰			
	زیاد	۴۷	۲۷			
نظم منظمی	کم	۸۰	۳۸	۶/۵۷	۲	۰/۰۳۷
	حدودی	۵۵	۳۱			
	زیاد	۵۵	۳۱			
کیفیت بخشی به تدریس	کم	۳۸	۲۱	۲۶/۸۰	۲	۰/۰۰۱
	حدودی	۹۲	۵۱			
	زیاد	۵۰	۲۹			
میزان پوشش محتوای کتاب درسی	کم	۶۹	۳۸	۳/۵۲	۲	۰/۱۹
	حدودی	۶۲	۳۵			
	زیاد	۴۹	۲۷			

۰/۰۰۱	۲	۱۶	۲۶	۵۰	کم	ارتقای فعالیت گروهی
			۴۸	۸۵	حدودی	
			۲۶	۴۵	زیاد	
۰/۰۰۱	۲	۲۱/۸۹	۲۶	۴۷	کم	نگرش دینی ارتقا
			۳۰	۹۰	حدودی	
			۲۴	۴۳	زیاد	
۰/۳۵۰	۲	۲/۲۷	۳۶	۶۶	کم	ارتقای نگرش ملی
			۳۵	۶۳	حدودی	
			۲۹	۵۱	زیاد	
۰/۰۰۱	۲	۱۸/۳۰	۲۷	۴۸	کم	تلفیق محتوا با آموزه‌های دینی
			۴۸	۸۷	حدودی	
			۲۵	۴۵	زیاد	
۰/۳۹	۲	۲	۳۴	۶۱	کم	تلفیق محتوا با آموزه‌های ملی
			۳۷	۶۷	حدودی	
			۲۹	۵۲	زیاد	
۰/۰۰۱	۲	۲۲/۹۳	۲۵	۴۳	کم	برجسته سازی نکات تربیتی
			۴۹	۹۰	حدودی	
			۲۶	۳۷	زیاد	
۰/۰۲۵	۲	۷/۴۰	۳۷	۶۷	کم	ارتقای دانش تخصصی
			۳۸	۷۰	حدودی	
			۲۵	۴۳	زیاد	
۰/۸۶	۲	۰/۵۲	۳۵	۶۳	کم	ارتقای تعامل مثبت بین معلم و دانش‌آموزان
			۳۴	۶۱	حدودی	
			۳۱	۵۶	زیاد	

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این پژوهش، بررسی دیدگاه دبیران علوم تجربی و تعلیمات اجتماعی پایه دوم راهنمایی شهر تهران، سیستان و بلوچستان و گلستان مجری طرح آموزش مبتنی بر رویکرد تربیتی پیرامون محتوای کتاب کارمایه معلمان در دروس علوم تجربی و تعلیمات اجتماعی است. در راستای رسیدن به این هدف، دو فهرست واری محتوای کتاب‌های کارمایه معلمان علوم تجربی و تعلیمات اجتماعی با استفاده از فرایند علمی تهیه شد و از دبیران تحت پوشش طرح در

دروس علوم تجربی و تعلیمات اجتماعی خواسته شد تا محتوای کلیه دروس را با استفاده از اهداف طرح آموزش مبتنی بر رویکرد تربیتی در مقیاس سه درجه‌ای مورد ارزیابی قرار دهند. داده‌های حاصل، با استفاده از آمار توصیفی (فراوانی و درصد) و آمار استنباطی مجذور خی مورد تحلیل قرار گرفت. این یافته‌ها حاکی از آن است که به اعتقاد دبیران علوم تجربی و تعلیمات اجتماعی محتوای کتاب کارمایه معلمان درحوزه‌هایی از قبیل کیفیت بخشی به تدریس معلمان، ارتقای فعالیت گروهی دانش‌آموزان در

با نیازهای فرهنگی، اجتماعی، مذهبی جامعه است که این امر مورد توجه بسیاری از پژوهشگران مردم شناس، جامعه شناس و پژوهشگران حوزه فرهنگ قرار گرفته است. محققانی از جمله (Wolcott 1991) (Cobern, 1996), Aikenhead, Otsuji, Hammond, & Brandt, 2004, Sarkararani, 2009, 2004) در راستای بومی سازی و نگاه از درون و تلفیق محتوا با آموزه‌های دینی یادآور شدند که توجه به درک عمیق و شهودی یادگیرندگان در نظام آموزشی، در سایه پدیده تلفیق و توجه به زیست بومی که شاگردان در آن زیست می‌کنند، موضوعیت می‌یابد. به اعتقاد این محققان، آموزش و یادگیری و فعالیت‌های آموزشی مدرسه به مثابه یک فعالیت فرهنگی است. بر این اساس، عامل مهم در امر آموزش در هر نظام اجتماعی فرهنگ است. در این راستا، بولار (2002) یادآور شد که نگرش‌های دانش‌آموزان نسبت به علوم، متأثر از متن و بافت و زمینه فرهنگی است که در آن قرار دارند (Jegede, 1997) و نیز یادآور شد که یادگیری مدرسه‌ای از عوامل فرهنگی، اقتصادی، تاریخی و اجتماعی سرچشمه می‌گیرد.

از دیگر یافته‌های این پژوهش این بود که محتوای کتاب کارمایه معلمان در دروس علوم تجربی و تعلیمات اجتماعی در حوزه‌هایی از قبیل برخورداری از اهداف روشن و واضح، نظم منطقی، پوشش دادن محتوای کتاب‌های درسی، ارتقای نگرش ملی، تلفیق محتوا با آموزه‌های ملی، ارتقای دانش تخصصی معلم و ارتقای تعامل مثبت بین معلمان دروس مورد مطالعه با دانش‌آموزان موفقیت لازم را کسب نکرده است. عدم ارتقای نگرش ملی در محتوای کتاب کارمایه‌های معلم در این طرح همسو با مطالعات (Sadeghzadeh, 2007), (Darvishi, & Ahmadi, 2011), (Gholtash, Fayzabakhsh, & Mohammadjani, 2011) است. این محققان در مطالعه خود به این نتیجه دست یافتند که میزان پرداختن به مؤلفه‌های ملیتی و ملی‌گرایی در محتوای کتاب‌های درسی در مقایسه با سایر مؤلفه‌ها متعادل نیست.

در ضمن، این یافته ناهمسو با اهداف طرح آموزش مبتنی بر رویکرد تربیتی است (Design of 2011) به (instruction based cultural of educational approach)

کلاس درس، تلفیق محتوا با آموزه‌های دینی، برجسته سازی نکات تربیتی موفق بوده است. این یافته در راستای طرح آموزش مبتنی بر رویکرد تربیتی (Design of instruction based cultural of educational approach, 2011) و نیز کلیات مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش (General approved Supreme council of education 2004) است. علاوه بر این، این یافته در راستای موفقیت پدیده «تلفیق» در ایجاد وحدت بین آموزه‌های علمی با آموزه‌های دینی و تاحدودی موفقیت پدیده بومی سازی است. تلفیق محتوای درسی با آموزه‌های دینی و علمی به معنای در هم آمیختن حوزه‌های محتوایی با آموزه‌های علمی و دینی که به طور مجزا از یکدیگر در برنامه درسی سنتی مطرح بوده است، می‌باشد. این در هم آمیزی معرف عمیق‌ترین سطح تلفیق بوده است. هدف تلفیق محتوا با آموزه‌های دینی و علمی تقویت فعالیت‌های تربیتی با بهره‌گیری بیشتر از توان معلمان در ایفای نقش تربیتی و ایجاد شرایط لازم برای بهره‌مندی از آموزش در اعمال روش‌های مستقیم و غیر مستقیم جهت شکل‌گیری ابعاد شخصیتی دانش‌آموزان و استفاده بیشتر از ظرفیت فکری و ذهنی برنامه ریزان و دست اندر کاران آموزش و پرورش به منظور تربیت انسان‌هایی متوازن در ابعاد مختلف تربیتی است.

لازمه ایجاد وحدت و یکپارچگی بین محتوای درسی و آموزه‌های دینی، فرهنگی و علمی این است که فعالیت‌ها و تجارب یادگیری به گونه‌ای تنظیم گردد که به دانش آموز کمک کند تا در باره موضوعات نظری متشکل و هماهنگ پیدا کند. (Mehrmohamadi, 2002) علاوه بر این، بر اساس کلیات مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش (General approved Supreme council of education, 2004) تحولات و تغییرات و پیچیدگی‌های زندگی اجتماعی، لازم است قوانین و مقررات آموزشی به ویژه محتوای کتاب‌های درسی، هم‌پای سایر عوامل با درک شرایط و نیازهای زمان و التزام به اصول، انعطاف و تحول‌پذیری روزآمد گشته، امکان تحقق اهداف تربیتی و آموزشی را برای امروز و فردای جامعه فراهم نماید. روزآمد شدن محتوای کتاب‌های درسی به معنی در ارتباط تنگاتنگ قرار داشتن کتاب‌های درسی

Research in Curriculum Planning ,volume2, No 35, pp 15-32[Persian].

Aikenhead, G.S. & Otsuji, h, (2000), Japanese and Canadian Science, Teachers' Views on Science and Culture. Published in the Journal of Science Teacher Education, Vol.11, pp. 277-299.

Boalar, J.(2002).The development of disciplinary relationships: knowledge, practice & identity in mathematics classroom. Mathematics and computer education, 22 (1), 42-47.

Cobern, W.(1996), A paper presented at the Meeting for, Traditional Culture, Science and Technology, and Development: Toward a New Literacy for Science and Technology. Tokyo Institute of Technology. Meguro, Tokyo, Japan.

Davic, D.(1999).Professional beliefs & circumstances that support integrated curriculum of medical school in England. Journal of applied psychology , 86, 688-710.

Dehghani, M. Amin-khandaghi, M (2012), Analysis of the Situation of Social Education Curriculum Designed Based on Content Analysis of Textbooks and Curriculum-Related Documents Journal of curriculum research .vol,1, no2, pp131-176[Persian].

Design of instruction based cultural of educational approach.(2011). Department of secondary instruction ministry of education, Islamic Republic of Iran, Tehran [Persian].

Ferraro, J.(2001).Reflective practice & professional development , The Educational Resource Information Center (ERIC) Digest number 00-3.

Fundamental reform document of education(FRDE),(2012)Supreme council of educational ministry, Islamic Republic of Iran, Tehran [Persian].

General approved Supreme council of education.(2004), Supreme council of educational ministry, Islamic Republic of Iran, Tehran [Persian].

Gholtash , Abbas, Hossein Fayzabakhsh, Parisa Farokhinejad , Sedigheh Mohammadjani,(2012),

نظر می‌رسد که این یافته نشان دهنده این واقعیت است که تدوین کنندگان محتوای کارمایه معلمان در دروس علوم تجربی و تعلیمات اجتماعی باید به بازنگری محتوای کارمایه معلمان در دروس علوم تجربی و تعلیمات اجتماعی بپردازند و در بازنگری محتوای کتاب کارمایه علوم تجربی و تعلیمات اجتماعی از نظرات کارشناسی، برنامه ریزان درسی مسلط بر حوزه تلفیق، روان‌شناسان تربیتی و صاحب نظران حوزه فرهنگ استفاده نمایند. لازم به ذکر است که لازمه موفقیت در تلفیق بین آموزه‌های دینی، ملی و علمی این است که برنامه ریزان و طراحان و تدوین کنندگان بر ۳ حوزه یعنی حوزه یعنی حوزه دین، حوزه تخصصی و حوزه فرهنگ کاملاً اشراف داشته باشند و بدانند که تلفیق کوشش نوآورانه است. بر این اساس پیشنهاد می‌شود که طراحان و برنامه ریزان درسی کتاب کارمایه‌های معلمان علوم تجربی و تعلیمات اجتماعی در مأموریت خود در زمینه بازنگری کتاب کارمایه‌ها به گونه‌ای عمل کنند که بتواند اهداف طرح آموزش مبتنی بر رویکرد تربیتی را پوشش دهند.

از آن جایی که در حال حاضر، ۴ درس (علوم تجربی، تعلیمات اجتماعی، ادبیات، تاریخ) تحت پوشش طرح آموزش مبتنی بر رویکرد تربیتی قرار دارند و برای این ۴ درس به طور جداگانه کتاب کارمایه معلمان تدوین شده است، پیشنهاد می‌شود تا محتوای کتاب کارمایه‌های معلمان در دروس تاریخ و ادبیات نیز مورد تحلیل قرار گیرد. شایان ذکر است که یافته‌های این پژوهش محصول ارزیابی‌های دبیران علوم تجربی و تعلیمات اجتماعی مجری طرح در درس علوم تجربی و تعلیمات اجتماعی است. از این رو پیشنهاد می‌شود تا محتوای این کتاب کارمایه‌ها توسط صاحب نظران آشنا به این حوزه مورد بررسی قرار گیرد. علاوه بر این توصیه می‌شود که پژوهشگران علاقمند به این حوزه از روش‌های دیگر تحلیل محتوی کتاب نیز برای بررسی محتوای این کارمایه‌ها سود جویند.

منابع

Darvishi , L, Ahmadi, P, (2012), Content Analyses of the cultural activities In the secondary education based on national and religious symbols,

- Yarmohamadian, M- H,(1998), Principal of curriculum, Tehran:Yadvareh-e-Ketab publication[Persian].
- Investigating Progressive Citizenship Education Approach in social studies textbooks in middle school, Research in Curriculum Planning, volume 9, Number, 6(Continues, 33), pp59-70 [Persian].
- Good , T & Brophy, J (2000) Looking in classroom .(8th ed).New York : Longman.
- Hallbach, A.(2000).Expectation and realities integration of curriculum in a medial school. Allyn & Bacon.
- Hammond, L. & Brandt, C.(2004). Science and Cultural Process: Defining an Anthropological Approach to Science. Education, . Studies in Science Education, 40, 1-47.
- Jegede, O, J. (1997) School science and the development of scientific culture: A review of contemporary science education in Africa. International Journal of Science Education. 19(1). 1-20.
- Mehrmohamadi, M, (2002), Curriculum, Mission, Approach & vision. Mashhad: Astan-e-ghods Razavi publication [Persian].
- Mohamadimehr, G,(2008), Content Analysis method .:Negar publication ,Tehran [Persian].
- Omoifo, C& Ogawa, M.(2002). Cultural orientations and science teaching- learning process in japanese elementary school. Paper presentation at the teaching (NARST). New Orleans: USA.
- Sadeghzadeh, R,(2007), The study National identity symbols in History & Literature textbook in secondary of books .Dissertation MA In Alzahra University [Persian].
- Sarkararani, M,(2003), Culture of instructional Japan. Tehran: Doornegar publication [Persian].
- Sarkararani, M,(2009), Culture of instruction & learning: A ethnography research School Publication, . Tehran [Persian].
- Shariatmadari, A (1991), Mission of education Centre of instruction. Samt publication, Tehran, [Persian].
- Shomakher, S.(1995). The five level of integration curriculum in a medical school. Science & Education 9(4), 230-250.
- Wolcott, H.F. (1991). "Propriospect and the acquisition of culture". Anthropology & education Quarterly, 22(3), 251-273.